

SUURVALLAN ROMAHDUS

Ruotsi 1700-luvun alussa

Kaarle XI 1660-1697

- **Valtaistuimelle 4-v.**
  - **sairas ja heikko**
- **Holhoojahallitus v. 1672 asti**
- **Toteutti reduktion!**
- **Itsevaltius**
  - **Valtaa ohi valtaneuvoston ja aatelin**
- **Virkoihin Kaarlen miehiä**
- **Osoittautui hyväksi kuninkaaksi**
- **Pelasti Ruotsin 1600-l lopussa**

Kaarle XII

- **Kaarle XI kuolee vatsasyöpään 1697**
  - Holhoojahallitus
- **Kaarle XII 15 v.**
  - Kruunautti itsensä säätyjen tuella
- **Itsevaltias**
  - Lahjakas
  - Uskonnollinen
  - Erehtymätön
  - Urheilullinen...

Tehtävä 1. Miksi Narvan taistelu oli Ruotsin kannalta tärkeä taistelu?

- **Se oli viimeisiä suuria taisteluja, jonka Ruotsi vielä voitti pienemmällä miesmäärällä kuin vastustajat, mutta paremmalla taktiikalla.**

Tuntitehtävä 25.3.2021: Pultavan taistelu ja isoviha

A. Pultavan taistelu

- Tutustu dokumenttiin A. Ruotsin tappion kuvaus Pultavassa.
- Kuinka paljon Ruotsi menetti sotilaita?
- Millä perusteella Ruotsin tappioita voi pitää katastrofaalisina?
- Miten Englund kuvaa taistelupaikkaa taisteluiden laannuttua?

B. Isoviha

- **Margeta Henricsdotterin kohtalo isonvihan aikana (vain luettavaksi).**

• Trondheim
• Mandø

• Isakyrö/Storkyro

• Pääkangas

• Viipuri/Viborg

• Turku/Åbo

• Pietari/S:t Petersburg

• Fredrikstun

• Tukholma/
Stockholm

• Narva

• Tartto/Tartu

• Hummelstorf

• Riika/Riga

• Moskova/Moskva

• LeenaJa

• Poltava/Poltava

SUURI POHJAN SOTA

1. Liitto Ruotsia vastaan 1699

1. **Puolan** kuningas August Väkevän hyökkäys Riikaan helmikuussa 1700
2. **Tanskalaisten** hyökkäys Holsteiniin
3. **Venäjä** (Pietari I) julisti sodan Ruotsille

2. Aluksi Ruotsilla menestystä

→ Vastustajat voitettiin

- Tanska kukistettiin heti
- Puolalais-saksilaiset joukot pakenivat
- Venäjän armeija lyötiin Narvassa marraskuussa 1700

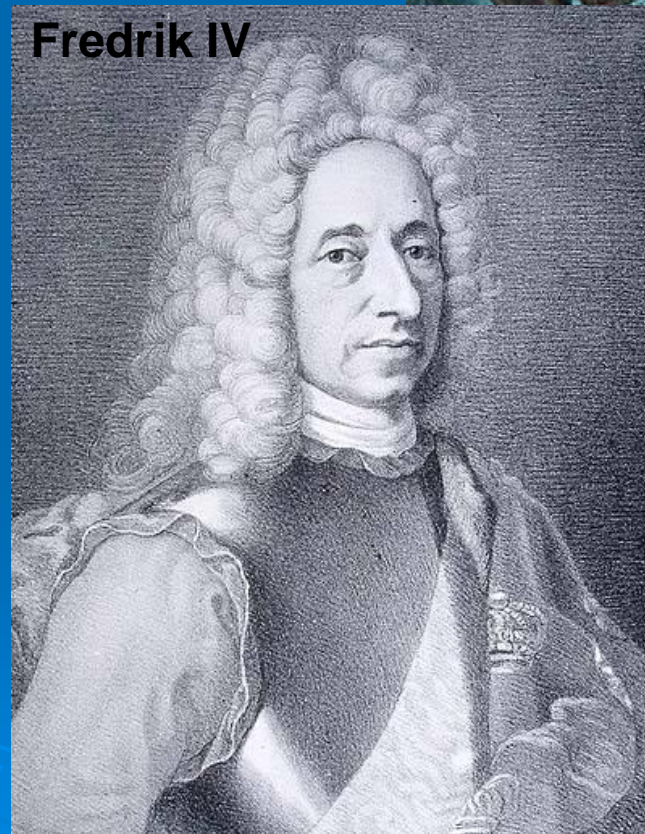
Kaarle XII vastustajat

August II Väikevä

Pietari Suuri

Fredrik IV

SUURI POHJAN SOTA

3. 1701-1707 Ruotsi soti Baltiassa ja Puolassa

- mm. oma kuningasehdokas Puolaan
- Venäjä valloitti Inkerin, Viron ja Liivinmaata

→ Pietarin
rakentaminen 1703!!!

SUURI POHJAN SOTA

4. Kaarle XII:n joukot kohti Venäjää.

- elokuussa 1707
- Kesällä 1708 armeija käsitti n. 50 000 miestä, jotka kaikki olivat matkalla kohti Moskovaa
- huoltovaikeuksien takia kääntyi etelään (noin puolet armeijasta pääsi)

SUURI POHJAN SOTA

- 5. Tappio Pultavassa 1709 → Kaarle XII pakeni Turkkiin**
  - Turkki oli Venäjän vanha vihollinen
- 6. Venäjä valloitti v. 1716 mennessä lähes koko Suomen**

Tehtävä 2. Ota kantaa väitteeseen: Isonvihan aika oli suomalaisille traumaattista aikaa.

- **Isonvihan aikana venäläiset ryöstivät ja hävittivät suomalaisten omaisuutta.**
- **Erytisesti suomalaisia naisia kohdeltiin huonosti raiskaamalla, pitämällä seksiorjina ja häpäisemällä.**
- **Suomalaisia otettiin vangeiksi ja käytettiin orjatyövoimana.**
- **Suomalaisilla oli jatkuva pelko julmuuksista.**

→ **Suomalaiset oli tarkoitus tappaa sukupuuttoon!**

Isoviha

- Venäjä miehitti Suomen Pohjan sodan aikana useiksi vuosiksi.
- Virkamiehet ja herrasväki pakeni ja kansa jäi ankaran miehityshallinnon alaiseksi.
- Miehitysaikaa on sittemmin kutsuttu Isoksi vihaksi.
- Rauhanteon jälkeen Ruotsi sai Suomen pääosin takaisin.
- Koska Venäjän uusi pääkaupunki Pietari lähellä rajaa, Suomen sotilaallinen merkitys entistä tärkeämpi.

SUURI POHJAN SOTA

5. Tappio Pultavassa 1709 → Kaarle XII pakeni Turkkiin

6. Venäjä valloitti v. 1716 mennessä lähes koko Suomen

→ ISOVIHA v. 1721 asti

= miehitys, kestitys, ryöstely, hävitys, karkotukset, raiskaukset, kidutukset, orjuuttaminen

- Suomessa hallinto ensin sotilaiden, myöhemmin siviilivirkamiesten käsiin

SUURI POHJAN SOTA

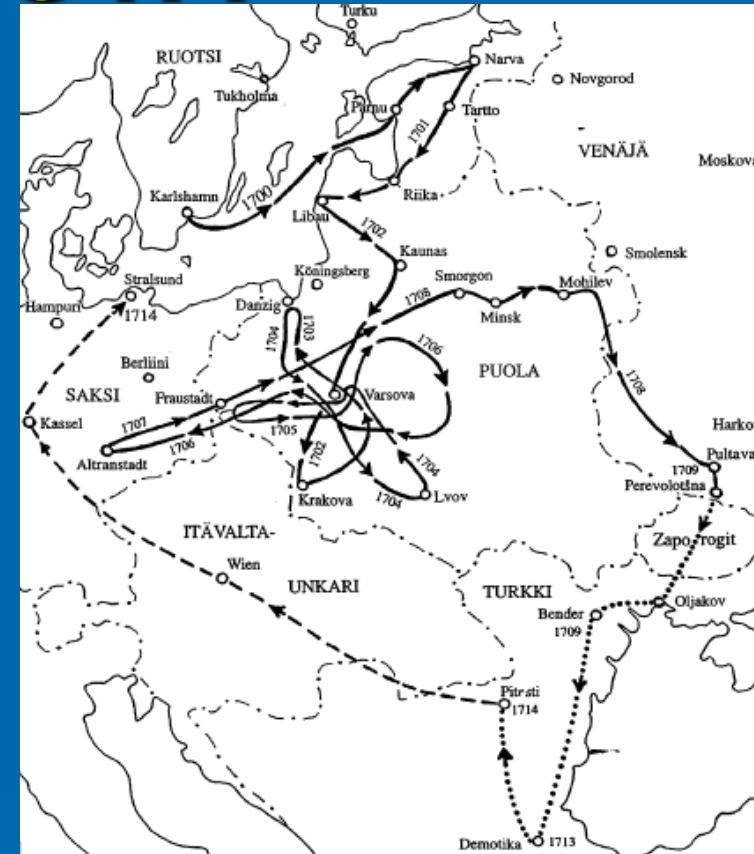
7. Kaarle XII palasi Ruotsiin vuonna 1715

- kaatui Norjan sotaretkellä

→ Uudenkaupungin rauhassa 1721 Ruotsi menetti Venäjälle Karjalan ja Baltian;

- Liivinmaan
- Viron
- Inkerinmaan
- Suomen kaakkoisosan

→ Ruotsin suurvalta-asema päättyi !

**Kaarle XII lapseton
Kuninkaaksi sisaren
Ulriika Eleonooran mies
Hessenin Fredrik
→ Fredrik I**

Tehtävä 3. Mitä Uudenkaupungin rauhassa vuonna 1721 sovittiin, ja miten rauha vaikutti Ruotsin suurvalta-asemaan?

- **Uudenkaupungin rauhassa Ruotsi menetti Suomenlahden eteläpuoliset Baltian alueet, Inkerinmaan, Käkisalmenläänin ja Karjalan kannaksen.**
- **Ruotsin voidaan katsoa menettäneen suurvalta-asemansa Uudenkaupungin rauhassa.**

RUOTSIN HÄVIÖN SYITÄ;

- riittämätön väkiluku
- edelliset sotarasitukset
- taloudellisten voimavarojen ehtyminen
- vastuuntunnoton ja kokematon itsevaltias, soturihallitsija Kaarle XII
- vastustajien intressit ja liitot
  - Tanskaa havittelee E-Ruotsia takaisin
  - Puola ja Saksi Baltian valloitukseen
  - Baltian aateli vihainen reduktiosta
  - Venäjä murtautuu Itämerelle, Pietari Suuri
- Suomen itäraja jäänyt huomiota vaille ja suojattomaksi